

บทความวิจัย (Research Article)

การศึกษาแนวทางส่งเสริมการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา (Internship)
ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Studying the Approach for Enhancing Teaching Practice in
Educational Institute (an Internship) in Faculty of education,
Pibulsongkram Rajabhat University

สุขแก้ว คำสอน¹ และสวนีย์ เสริมสุข^{1*}

Sukkaew Comesorn¹, and Sawanee Sermsuk^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา (Internship) นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำแนกตามขนาดโรงเรียน ประเภทโรงเรียน วุฒิก่อนศึกษาของครูพี่เลี้ยง และ 2) ศึกษาปัญหาและแนวทางส่งเสริมการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา (Internship) นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 1) นักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำนวน 301 คน ที่กำลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในชุดวิชา “การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา (Internship)” ปีการศึกษา 2559 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม 2) ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และครูพี่เลี้ยงที่มาจากโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดสุโขทัย และจังหวัดพิษณุโลก โรงเรียนละ 1 คน เครื่องมือการวิจัยคือแบบสอบถามจำนวน 2 ฉบับ คือ 1) แบบสอบถามสภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในชุดวิชา “การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา (Internship)” สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ ข้อคำถามมีความตรงอยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 และมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.97 2) แบบสอบถามสภาพปัญหาและแนวทางส่งเสริมเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในชุดวิชา “การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา (Internship)” สำหรับผู้อำนวยการโรงเรียน หรือรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการโรงเรียนเครือข่ายฝึก

¹ สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Program in Educational Research and Evaluation, Faculty of Education,
Pibulsongkram Rajabhat University

*Corresponding author; email: v_svanee@hotmail.com

(Received: 5 August 2019; Revised: 29 October 2019; Accepted: 2 April 2020)

ประสบการณ์วิชาชีพครู ข้อคำถามมีความตรงอยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 และมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.92 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติการทดสอบค่าที (t-test) และสถิติทดสอบค่าเอฟ (F-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา (Internship) นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ในภาพรวมทุกด้าน นักศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียน ประเภทโรงเรียน วุฒิการศึกษา ของครูพี่เลี้ยงมีสภาพการฝึกปฏิบัติการสอนไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 2) นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มีปัญหาการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา (Internship) ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านการวิเคราะห์ผลการจัดการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาซึ่งแนวทางการส่งเสริมส่วนใหญ่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านความรู้สูงสุด รองลงมาคือ เทคนิควิธีการ และคุณลักษณะตามลำดับ โดยมีรูปแบบแนวทางในการส่งเสริม 4 รูปแบบ คือ 1) ฝึกอบรม 2) จัดหาแหล่งเรียนรู้ 3) ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 4) นิเทศ กำกับติดตามอย่างใกล้ชิด

คำสำคัญ : สภาพการฝึกปฏิบัติการสอน ปัญหาในการฝึกปฏิบัติการสอน แนวทางการส่งเสริมการฝึกปฏิบัติการสอน

Abstract

The purpose of this research were to 1) Study and compare the state of teaching practice in educational institute (an Internship) by pre-service teacher students by subjects, schools size, the types of the schools. 2) Study the approach for enhancing teaching practice in educational institute (an Internship) by pre-service teacher students. The sample consists of 1) The samples of this study were 301 fifth-year Pibulsongkram Rajabhat University in the faculty of Education taking a teaching internship in the year 2015. 2) School director or Deputy Director for Academic Affairs and mentors from the school of teacher experience network of the faculty of education Pibulsongkram Rajabhat University within Sukhothai and Phitsanulok province by selecting 1 representative for each school. The research instrument were 2 questionnaires. 1) The questionnaire about state of professional training experience in the course set "teaching practice in schools (Internship)" for students in the Faculty of Education. The qualities of the questionnaire were 1) Content Validity with the index of concordance (IOC) between 0.60 and 1.00, 2) Reliability with the rate of the reliability at 0.97 2) The questionnaire about the problems and guidelines for the promotion of teacher professional experience in the course set "teaching practice in schools (Internship)" for the school director or the deputy director of academic in the school network

of professional experience teachers. The qualities of the questionnaire were 1) Content Validity with the index of concordance (IOC) between 0.60 and 1.00, 2) Reliability with the rate of the reliability at 0.92. The data analysis is were analyzed by using a computer program with mean, standard deviation (SD). The statistics used to test the hypothesis were t-test and F-test. The research findings were as follow: 1) the state of practice of of teaching practice was at a high level. and when classified by school size, school type, including the major of graduate of the teacher assistants showed on the whole no difference in all the aspects in the level of the practice of the procedures of the teaching professional internship with the statistical significance at 0.05. 2) As for the problems and approach for enhancing teaching practice in educational institute, it was found that, overall, students had problems in performing their work at a moderate level, with the highest mean on the problems related to the analysis of learning outcomes for learning development. Which the promotion guidelines are consistent with the objectives of the teaching practice in schools. Most of the development guidelines focus on knowledge development. Followed by techniques and attribute, respectively. There are 4 ways to promote the form 1) Training 2) Providing learning resources 3) Promoting exchange of knowledge and 4) Supervision and monitoring closely.

Keywords: State of teaching practice, Problems in teaching practice, Approach for enhancing teaching practice

บทนำ

การปฏิรูปหลักสูตรการผลิตครูในประเทศไทย ได้เริ่มขึ้นตั้งแต่ปีการศึกษา 2547 โดยมีการเปลี่ยนแปลงจากหลักสูตรการผลิตครู 4 ปี เป็นหลักสูตรการผลิตครู 5 ปี มุ่งเน้นให้นักศึกษาได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติงานในสถานการณจริงมากขึ้น ส่งผลให้สถาบันผลิตครูต้องดำเนินการปรับเปลี่ยนรายวิชาเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (Field Experiences) ใหม่ ซึ่งสถาบันผลิตครูแต่ละแห่งมีการจัดการเนื้อหาและกิจกรรมที่จัดให้แก่นักศึกษาในแต่ละรายวิชา จำนวนหน่วยกิต และการกำหนดให้นักศึกษาเรียนแต่ละรายวิชาในปีการศึกษาต่าง ๆ แตกต่างกันไป โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์จริงจากโรงเรียนเกี่ยวกับการบริหารจัดการภายในโรงเรียน การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การเป็นครูที่ปรึกษา และการพัฒนาบุคลิกลักษณะความเป็นครู สำหรับคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ได้ปรับปรุงระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มุ่งให้นักศึกษาเกิดความสามารถตามผลลัพธ์การเรียนรู้ในรูปของชุดวิชา จำนวน 5 รายวิชา ได้แก่ การปฏิบัติงานวิชาชีพครู 1 การปฏิบัติงานวิชาชีพครู 2 การปฏิบัติงานวิชาชีพครู 3 การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 และการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2 โดยจัดให้นักศึกษาได้ฝึกประสบการณ์ในสถานการณจริง ใช้เวลาอยู่ในโรงเรียนจำนวน 1 ปี โดยมีจุดเน้นที่

นำหลักการทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติภายใต้การผ่านการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ ในการฝึกการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตลอดระยะเวลา 1 ปี นักศึกษาจะได้ฝึกปฏิบัติการสอนในกลุ่มสาระที่ตรงกับสาขาวิชา มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน บันทึกผลการเรียนรู้ นำปัญหาของผู้เรียนมาวางแผนดำเนินการพัฒนาปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนการสอน และรายงานผลการฝึกอย่างเป็นระบบ นักศึกษาฝึกสอนจะได้รับประสบการณ์จริงและพบปัญหาในการฝึกประสบการณ์อย่างมากมาเพื่อการเป็นครูอาชีพในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547) การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หรือการฝึกสอนถือเป็นส่วนสำคัญของการผลิตครู (Brimfield & Leonard, 1983) จากการศึกษาของ Guyton & McIntyre (1990) พบว่าประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติการสอนมีประโยชน์อย่างมาก และเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการเรียนวิชาชีพครู หลังจากที่ได้มอบหมายงานให้กับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแล้ว ต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบระหว่างครูพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์เพื่อให้มั่นใจว่าการฝึกประสบการณ์นั้นเกิดประโยชน์กับทุกฝ่าย ซึ่งการให้คำปรึกษาเป็นส่วนสำคัญของการฝึกประสบการณ์ของนักศึกษาซึ่งมักเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา มหาวิทยาลัย ครู และนักศึกษาฝึกสอน (He, 2010; Schwillie, 2008) เพื่อที่จะเตรียมนักศึกษาครูที่ดีสำหรับการสอนในชั้นเรียน (Ozek, 2009) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ในการสอนของนักศึกษาครูในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่า ประสบการณ์ในการสอนส่งผลต่อการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ เนื่องจากนักศึกษาได้ตระหนักรู้ถึงจุดอ่อนและจุดแข็งในการสอนของตนเอง รวมถึงทัศนคติที่มีต่อการสอน และการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนที่หลากหลาย

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มีระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยมุ่งให้นักศึกษาเกิดความสามารถตามผลลัพธ์การเรียนรู้ในรูปของชุดวิชา โดยเป็นการจัดให้นักศึกษาได้ฝึกประสบการณ์ในสถานการณ์จริงโดยใช้สถานศึกษาเป็นแหล่งฝึกการปฏิบัติงานจริง โดยมีจุดเน้นที่นำหลักการทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติภายใต้การผ่านการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ โดยให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านปฏิบัติการสอน ด้านการวิเคราะห์ผลการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา และด้านการวิจัยในชั้นเรียน โดยมุ่งเน้นให้นักศึกษาเกิดคุณสมบัติทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านคุณลักษณะ (Attribute : A) ความรู้ (Knowledge: K) และเทคนิควิธีการ (Technique :T) และบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญและเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูนิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง รวมถึงนักศึกษา ซึ่งก่อนการเริ่มการฝึกผู้ที่เกี่ยวข้องจึงต้องสร้างความเข้าใจร่วมกันในบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจนเพื่อให้สามารถเชื่อมโยงภารกิจหลัก ในการปฏิบัติงานตามขอบข่ายได้ (ฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์, 2558) จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า สภาพการดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูในรายวิชาการสังเกตและฝึกปฏิบัติงานในชั้นเรียน พบว่ามีปัญหาหลายประการในการดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพ เช่น การกำหนดเวลาให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมในรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งไม่สอดคล้องกับตารางเรียนของนักศึกษาที่เรียนในสถาบันผลิตครู การฝึกประสบการณ์วิชาชีพเน้นการบรรยายทำให้นักศึกษาไม่มีโอกาสได้ฝึกปฏิบัติงานจริง อาจารย์พี่เลี้ยงไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษา (เอกภูมิ ขาตรี และคณะ, 2555) จากการนิเทศนักศึกษารวมถึงผลการสัมมนาหลังฝึก

ประสบการณ์วิชาชีพครูที่ผ่านมา ยังพบว่า นักศึกษาประสบปัญหาหลายด้านเช่น ขาดความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยเฉพาะการเลือกประเด็นปัญหาในการทำวิจัยในชั้นเรียน เนื่องจากในหลักสูตรนักศึกษาได้เรียนวิชาวิจัยทางการศึกษา ซึ่งกระบวนการทำที่มีลักษณะเป็นเชิงวิชาการ ในขณะที่การทำวิจัยในชั้นเรียนจะเป็นกระบวนการวิจัยที่ไม่เป็นทางการทำให้นักศึกษาไม่สามารถปรับกระบวนการวิจัยได้ ส่วนด้านการวิเคราะห์หลักสูตร หากเป็นรายวิชาในหลักสูตรนักศึกษาสามารถวิเคราะห์หลักสูตรได้ดี ถ้าเป็นรายวิชาเสริมหลักสูตรนักศึกษาบางส่วนจะประสบปัญหาการวิเคราะห์หลักสูตร ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรที่จะศึกษาเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และแนวทางส่งเสริมการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา (Internship) ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ และแนวทางที่ได้จากการศึกษาเหล่านี้จะนำไปสู่การปรับปรุง แก้ไข และออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพในหลักสูตรการผลิตครู 5 ปี ที่เน้นให้นักศึกษาครูได้รับประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา (Internship) นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำแนกตามขนาดโรงเรียน ประเภทโรงเรียน วุฒิการศึกษาของครูพี่เลี้ยง
2. เพื่อศึกษาปัญหา และแนวทางส่งเสริมการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษานักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามในด้านการวิเคราะห์หลักสูตร ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านปฏิบัติการสอน ด้านการวิเคราะห์ผลการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา และด้านการวิจัยในชั้นเรียน

สมมติฐานการวิจัย

การปฏิบัติในการดำเนินงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำแนกตามวุฒิการศึกษาของครูพี่เลี้ยง ขนาดโรงเรียน ประเภทโรงเรียนแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและเปรียบเทียบสภาพการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา (Internship) นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 5 ที่กำลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในปีการศึกษา 2559 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จาก 9 สาขาวิชา คือ การศึกษาปฐมวัย ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ทั่วไป ดนตรีศึกษา พลศึกษา สังคมศึกษาและการศึกษาพิเศษ จำนวน 172 คน ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ใช้สาขาวิชาเป็นชั้นใน

การแบ่ง และจับฉลากจากรายชื่อนักศึกษาในแต่ละสาขาวิชาตามสัดส่วนของจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการคำนวณตามสูตรของ Taro (1973) เมื่อยอมให้ความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่าสัดส่วนเกิดขึ้นได้ในระดับ $\pm 5\%$ ของค่าสัดส่วนสูงสุดซึ่งมาจากประชากร จำนวน 301 คน เครื่องมือการวิจัยที่ใช้ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด คุณภาพเครื่องมือ ประกอบด้วย ค่าความตรงเชิงเนื้อหาหรือข้อคำถามค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 และค่าความเที่ยงโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบาร์ค ได้ค่าความเที่ยงภาพรวม เท่ากับ 0.97 โดยมีค่าความเที่ยงในแต่ละด้านดังนี้ ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร เท่ากับ 0.97 ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เท่ากับ 0.96 ด้านปฏิบัติการสอน เท่ากับ 0.96 ด้านการวิเคราะห์ผลการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา เท่ากับ 0.97 และด้านการวิจัยในชั้นเรียน เท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานคือ สถิติการทดสอบค่าที (t-test) และสถิติทดสอบค่าเอฟ (F-test)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาปัญหาและแนวทางส่งเสริมการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา (Internship) ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์

กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา คือ โรงเรียนที่เป็นเครือข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดสุโขทัย และจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 40 โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และครูพี่เลี้ยง จำนวน 200 คน โดยเลือกตัวแทนโรงเรียนละ 1 คน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ (Rating Scale) คือ มาก ปานกลาง และน้อย คุณภาพเครื่องมือ ประกอบด้วย ค่าความตรงเชิงเนื้อหาหรือข้อคำถามค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 และค่าความเที่ยงโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบาร์ค ได้ค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.92 สถิติที่วิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์แนวทางส่งเสริมการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาเกี่ยวกับความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา จาก 4 รูปแบบคือ ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านปฏิบัติการสอน ด้านการวิเคราะห์ผลการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาและด้านการวิจัยในชั้นเรียน โดยผู้วิจัยผลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลนำไปสังเคราะห์ให้สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาซึ่งประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านคุณลักษณะ (Attribute : A) ความรู้ (Knowledge: K) และเทคนิควิธีการ (Technique :T)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพและเปรียบเทียบสภาพการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา (Internship) นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พบว่า

1.1 สภาพการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษานักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พบว่า ในภาพรวมนักศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.35$, S.D.= 0.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าสภาพการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 3 อันดับแรก คือ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ($\bar{x} = 4.38$, S.D. = 0.44) ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร ($\bar{x} = 4.37$ S.D.= 0.45) และด้านปฏิบัติการสอน ($\bar{x} = 4.35$, S.D.= 0.43) ดังตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสภาพการฝึกปฏิบัติสอนในสถานศึกษาในรายด้านและภาพรวม

การฝึกปฏิบัติสอนในสถานศึกษา	สภาพการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร	4.37	0.45	มาก
2. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	4.38	0.44	มาก
3. ด้านปฏิบัติการสอน	4.35	0.43	มาก
4. ด้านการวิเคราะห์ผลการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา	4.34	0.46	มาก
5. การวิจัยในชั้นเรียน	4.33	0.47	มาก
ภาพรวม	4.35	0.40	มาก

1.2 ผลการเปรียบเทียบการฝึกปฏิบัติสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำแนกตามขนาดโรงเรียน วุฒิการศึกษาของครูพี่เลี้ยง พบว่า ระดับการปฏิบัติในการดำเนินงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษาของครูพี่เลี้ยง ขนาดโรงเรียน ประเภทโรงเรียน ทั้งภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ดังตาราง 2

ตาราง 2 การเปรียบเทียบระดับการฝึกปฏิบัติสอนในสถานศึกษา เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษาของครูพี่เลี้ยง ขนาดโรงเรียน ประเภทโรงเรียน

	วุฒิครูพี่เลี้ยง			แหล่งความ แปรปรวน	ขนาดโรงเรียน				ประเภทโรงเรียน			
	t	df	p		SS	MS	F	p	SS	MS	F	p
1.	-0.19	299.00	0.85	Bet gr.	0.03	0.01	0.06	0.94	0.12	0.06	0.30	0.74
				W/N gr.	60.84	0.20			60.74	0.20		
				Total	60.87				60.87			
2.	-1.21	299.00	0.23	Bet gr.	0.00	0.00	0.01	0.99	0.19	0.09	0.48	0.62
				W/N gr.	57.85	0.19			57.67	0.19		
				Total	57.86				57.86			
3.	-0.05	299.00	0.96	Bet gr.	0.26	0.13	0.70	0.50	0.18	0.09	0.47	0.62
				W/N gr.	56.11	0.19			56.20	0.19		
				Total	56.37				56.37			

	จุดวิเคราะห์			แหล่งความแปรปรวน	ขนาดโรงเรียน				ประเภทโรงเรียน			
	t	df	p		SS	MS	F	p	SS	MS	F	p
4.	-0.42	299.00	0.68	Bet gr.	0.04	0.02	0.10	0.90	0.18	0.09	0.44	0.65
				W/N gr.	63.28	0.21			63.13	0.21		
				Total	63.32				63.32			
5.	-0.76	299.00	0.45	Bet gr.	0.14	0.07	0.31	0.74	0.17	0.08	0.37	0.69
				W/N gr.	66.96	0.22			66.94	0.22		
				Total	67.10				67.10			
6.	-0.60	299.00	0.55	Bet gr.	0.01	0.00	0.02	0.98	0.12	0.06	0.41	0.66
				W/N gr.	46.82	0.16			44.70	0.15		
				Total	46.83				44.82			

*p<.05

หมายเหตุ 1 = ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร 2=ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3=ด้านปฏิบัติการสอน 4=ด้านการวิเคราะห์ผลการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา 5=ด้านการวิจัยในชั้นเรียน 6=ภาพรวม

2. ผลการศึกษาปัญหา และแนวทางการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา (Internship) นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พบว่า

2.1 ปัญหาในการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษานักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ในภาพรวมพบว่า การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 1.86$, S.D.= 0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าปัญหาในการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 3 อันดับแรก คือ ด้านการวิเคราะห์ผลการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา ($\bar{x} = 1.90$, S.D.= 0.48) ด้านปฏิบัติการสอน ($\bar{x} = 1.87$, S.D.= 0.55) และด้านการวิจัยในชั้นเรียน ($\bar{x} = 1.86$, S.D.= 0.63) ดังตาราง 3

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัญหาในการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษารายด้าน

ประเด็นปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู	$\bar{x}$	S.D.	ระดับปัญหา
1. ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร	1.85	0.69	ปานกลาง
2. ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	1.83	0.75	ปานกลาง
3. ด้านปฏิบัติการสอน	1.87	0.55	ปานกลาง
4. ด้านการวิเคราะห์ผลการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา	1.90	0.48	ปานกลาง
5. ด้านการวิจัยในชั้นเรียน	1.86	0.63	ปานกลาง
ภาพรวม	1.86	0.56	ปานกลาง

2.2 แนวทางการส่งเสริมการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษานักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พบว่า แนวทางการส่งเสริมส่วนใหญ่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านความรู้สูงสุด จำนวน 11 แนวทาง รองลงมา คือ เทคนิควิธีการ จำนวน 8 แนวทาง และคุณลักษณะ จำนวน 5 แนวทาง ตามลำดับ โดยมีรูปแบบแนวทาง

ในการส่งเสริม 4 รูปแบบ คือ 1) ฝึกอบรม 2) จัดหาแหล่งเรียนรู้ 3) ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) นิเทศ กำกับติดตามอย่างใกล้ชิด ดังตาราง 4

ตาราง 4 แนวทางส่งเสริมการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา (Internship) นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ประเด็นปัญหา	แนวทางส่งเสริมการฝึกปฏิบัติการสอน	ความสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของการฝึก ปฏิบัติการสอน		
		A	K	T
1. ด้านการ วิเคราะห์หลักสูตร	1. ให้เรียนรู้จากตัวอย่าง พร้อมจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ		✓	
	2. ควรให้ครูที่เลี้ยงในแต่ละกลุ่มสาระจัดประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และให้ ข้อเสนอแนะแก่นักศึกษา		✓	
2. ด้านกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน	1. จัดปฐมนิเทศนักศึกษาก่อนเริ่มปฏิบัติ เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่าง โรงเรียนกับนักศึกษา	✓	✓	✓
	2. ควรฝึกนักศึกษาให้การทำงานอย่างเป็นระบบ โดยมีการกำหนดปฏิทินการ ปฏิบัติการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ชัดเจน และควรให้นักศึกษาอบรมสอดแทรก คุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	✓	✓	✓
	3. ครูที่เลี้ยงควรมีการนิเทศ กำกับติดตามอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ รวมถึงจัดให้มี การจัดประชุมสะท้อนผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	✓	✓	✓
3. ด้าน ปฏิบัติการสอน	1. ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการวางตัวให้เหมาะสมในฐานะครู การสร้างข้อตกลง ระหว่างผู้เรียนกับครูผู้สอนภายในชั้นเรียน	✓		✓
	2. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พร้อมตัวอย่างเกี่ยวกับการผลิตและเลือกใช้สื่อการสอน วัดผลประเมินที่หลากหลายให้เหมาะสมกับเนื้อหาและระดับผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมี ส่วนร่วม		✓	✓
	3. จัดครูที่เลี้ยงช่วยควบคุมดูแลพฤติกรรมของนักเรียนในห้องเรียนในระยะแรกที่ นักศึกษาเริ่มฝึกสอน พร้อมนิเทศ ติดตาม ให้ข้อเสนอแนะแก้ไขอย่างต่อเนื่อง	✓	✓	✓
4. ด้านการ วิเคราะห์ผลการ จัดการเรียนรู้เพื่อ การพัฒนา	1. แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูที่เลี้ยงหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือใช้กระบวนการวิจัย มาช่วยในการแก้ปัญหา และให้ความสำคัญเกี่ยวกับการบันทึกหลังสอนเพื่อนำไป เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา		✓	
	2. ผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ข้อเสนอแนะและกำกับติดตามการวิเคราะห์ผลการจัดการ เรียนรู้เพื่อการพัฒนา พร้อมให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข		✓	✓
	3. อบรมให้ความรู้แก่นักศึกษาร่วมกับบุคลากรของโรงเรียน เกี่ยวกับการจัดระบบ ข้อมูลของผู้เรียน		✓	
5. การวิจัยในชั้น เรียน	1. ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน พร้อมจัดกลุ่มที่ เลี้ยงให้คำปรึกษาในการทำวิจัยในชั้นเรียน		✓	✓
รวมความถี่		5	11	8

หมายเหตุ A หมายถึง คุณลักษณะ K หมายถึง ความรู้ และ T หมายถึง เทคนิควิธีการ

สรุปและอภิปรายผล

1. สภาพการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษานักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พบว่า ในภาพรวมนักศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติงานในทุกด้านอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีการปฏิบัติ 3 อันดับแรกเรียงตามลำดับ คือ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร และด้านปฏิบัติการสอน สะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษาคณะครุศาสตร์รับรู้ตัวเองได้รับการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากการวางแผน และกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ซึ่งระบบและกลไกการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูถูกพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย ประชุมวางแผน เตรียมการก่อนออกฝึก ทั้งในกลุ่มนักศึกษา ผู้ที่เกี่ยวข้องภายในสถานศึกษาที่เป็นหน่วยฝึก และอาจารย์นิเทศก์คณะครุศาสตร์ เพื่อทำความเข้าใจในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้กับนักศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังมีการสัมมนาระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และแต่งตั้งอาจารย์นิเทศก์ โดยพิจารณาคุณสมบัติของอาจารย์นิเทศก์ให้เหมาะสมกับสาขาวิชาของนักศึกษา รวมถึงการกำหนดตารางในการนิเทศที่ชัดเจนตลอดภาคการศึกษา ทำให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ และตารางการดำเนินการอย่างชัดเจน นอกจากระบบและกลไกข้างต้นแล้ว การฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาครูต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของคุรุสภา ที่กำหนดให้สอนขั้นต่ำ 8 ชั่วโมงต่อสัปดาห์สำหรับวิชาเอก รวมถึงการได้รับมอบหมายจากทางโรงเรียนหรือครูพี่เลี้ยงให้ช่วยสอนวิชาอื่นด้วย นอกเหนือจากการปฏิบัติการสอน นักศึกษายังได้มีโอกาสฝึกทำกิจกรรมในเทศกาลต่าง ๆ ภายในโรงเรียน เช่น เทศกาลลอยกระทง เข้าค่ายลูกเสือ เป็นต้น จึงทำให้นักศึกษารับรู้ตัวเองได้รับการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวิชา เครือคำอ้าย (2553) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ที่ส่งเสริมการคิดของนักเรียน จากผลการพัฒนารูปแบบนิเทศ พบว่า รูปแบบการนิเทศนักศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมด้านการคิดของนักเรียน มี 4 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นเตรียมความรู้ 2) ขั้นเตรียมวางแผนการนิเทศ 3) ขั้นดำเนินการนิเทศการสอน และ 4) ขั้นประเมินผลการนิเทศ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของหทัยทิพย์ สีส่วน และอวยพร เรืองตระกูล (2557) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างคุณภาพของกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพกับความยึดมั่นผูกพันในการทำงานของนิสิตครูโดยมีความเชื่อในความสามารถของตนเป็นตัวแปรส่งผ่าน พบว่า คุณภาพของกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพส่งผลต่อความเชื่อในความสามารถของตนโดยมีความสัมพันธ์ทางบวก และยังส่งผลถึงความยึดมั่นผูกพันในการทำงานของนักศึกษาครู ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่ได้รับการสนับสนุนในการปฏิบัติงานครูในโรงเรียนอย่างเต็มที่ รวมถึงอาจารย์ในโรงเรียนให้การช่วยเหลือ ให้คำแนะนำแก่นักศึกษา นอกเหนือจากบทบาทหน้าที่ของครูพี่เลี้ยงที่ได้รับ การประสานงานร่วมกันระหว่างครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ในการจัดประสบการณ์วิชาชีพให้กับนักศึกษาครูร่วมกัน รวมถึงการแก้ปัญหาเมื่อนักศึกษามีปัญหาทั้งด้านเนื้อหา วิธีการสอน การจัดการชั้นเรียน การใช้สื่อ หรือแม้แต่การปฏิบัติตนในโรงเรียน จะทำให้

นักศึกษารับรู้ว่าตนเองได้รับการจัดกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพ ก็จะส่งผลให้นักศึกษาเกิดความเชื่อในความสามารถของตนและความยึดมั่นผูกพันในการทำงานที่เพิ่มขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษณี คงสวัสดิ์ (2551) ได้ทำวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี พบว่า ปัจจัยด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติที่มีผลมากกว่าปัจจัยด้านอื่น ๆ รองลงมา ปัจจัยด้านการติดตามและประเมินผล ปัจจัยด้านการวางแผน ปัจจัยด้านการปรับปรุงและแก้ไข ปัจจัยส่วนบุคคลตัวแปรประสบการณ์ด้านการเป็นอาจารย์นิเทศก์ และปัจจัยส่วนบุคคล ตัวแปรเพศ สามารถร่วมกันพยากรณ์และอธิบายความแปรปรวนของการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีได้ร้อยละ 81.20

นอกจากนี้ การที่นักศึกษาได้รับการฝึกประสบการณ์ในด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร และด้านปฏิบัติการสอนในอันดับต้น ๆ นั้น อาจเนื่องมาจาก นักศึกษาได้รับการฝึกมาจากชุดวิชาการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครูระหว่างเรียน 2 และ 3 (practicum 2 และ 3) ดังคำอธิบายรายวิชาที่กล่าวว่าเป็นการศึกษาหลักสูตรตามกลุ่มสาระ การวิเคราะห์โครงสร้างหลักสูตร การออกแบบการจัดการเรียนรู้ และการจัดทำแผนการเรียนรู้ นอกจากนี้ใบงานที่นักศึกษาจะต้องฝึกปฏิบัติคือ การวิเคราะห์หลักสูตร และการวิเคราะห์ผลการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา นอกจากนี้ในชุดวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 (Internship I) ยังกำหนดใบงานให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติคือ การปฏิบัติงานตามภาระงานครู การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวิเคราะห์หลักสูตร และการวิเคราะห์ผลการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา จึงทำให้นักศึกษารับรู้ว่าตนเองได้รับการฝึกปฏิบัติในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของอัจฉรา วัฒนาณรงค์ และสุมานัน รุ่งเรืองธรรม (2541) อ้างถึงใน อรรถนพ แสงแจ่ม, (2548) ที่อธิบายถึงรูปแบบการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ว่าได้จัดให้แก่นิสิตของคณะศึกษาศาสตร์ที่ศึกษาอยู่ในสาขาวิชาเอกต่าง ๆ ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 จนถึงชั้นปี 4 โดยมีรายวิชาประสบการณ์วิชาชีพครู 1-3 โดยเนื้อหาจะค่อย ๆ ปรับให้มีความเข้มข้นขึ้นตามลำดับ จึงให้นิสิตสอนในห้องเรียนอย่างเต็มตัว ซึ่งจะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจกับบรรยากาศในการสอนและสามารถทำการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากการฝึกปฏิบัติด้วยตนเองแล้ว นักศึกษายังได้รับข้อเสนอแนะ และตัวอย่างจากต้นแบบของครูพี่เลี้ยงในสถานศึกษา และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เอกภูมิ จันทระขันตี และคณะ (2555) ที่ได้ทำการศึกษาสภาพการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู หลักสูตรการผลิตครู 5 ปี: รายวิชาการสังเกตและฝึกปฏิบัติงานครู พบว่า รายวิชาการสังเกตและฝึกปฏิบัติงานครูทำให้นักศึกษามีการรับรู้ในระดับมากเกี่ยวกับปริมาณการปฏิบัติงานในหน้าที่ครูและลักษณะความเป็นครูที่เกิดขึ้นจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ผลการเปรียบเทียบสภาพการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำแนกตามขนาดโรงเรียน ประเภทโรงเรียน วุฒิการศึกษาของครูพี่เลี้ยงพบว่า โรงเรียนที่มีขนาด และประเภท รวมถึงวุฒิของครูพี่เลี้ยงต่างกัน นักศึกษามีการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนที่เป็นหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ หรือโรงเรียนที่เปิดสอนเฉพาะประถมศึกษา

โรงเรียนที่เปิดสอนเฉพาะมัธยมศึกษา และโรงเรียนขยายโอกาส รวมถึงวุฒิการศึกษาของครูพี่เลี้ยง ทั้งที่ตรงสาขาวิชา และไม่ตรงกับสาขาวิชา ไม่ส่งผลทำให้การฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษา คณะครุศาสตร์แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้มีการกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกโรงเรียนที่เป็นหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยพิจารณาจากคุณภาพและมาตรฐานของโรงเรียนที่เป็นหน่วยฝึกประสบการณ์ทางวิชาชีพครู กล่าวคือ โรงเรียนที่จะเป็นหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้นั้น ต้องได้รับการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพทางการศึกษา (สมศ.) อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของมหาวิทยาลัย คือ จังหวัดพิษณุโลก และสุโขทัย รวมถึงคุณสมบัติของครูพี่เลี้ยง ต้องมีวุฒิตรงกับสาขาวิชาของนักศึกษา หรือมีประสบการณ์ในการสอนไม่น้อยกว่า 3 ปีในสาขาวิชาเดียวกันกับนักศึกษา นอกจากนี้พิจารณาความพร้อมด้าน ๆ อื่นของโรงเรียน เช่น ที่พัก ระยะเวลาที่ไม่ไกลเกิน เนื่องจากความสะดวกในการดูแลของอาจารย์นิเทศก์จากคณะครุศาสตร์ รวมถึงการเดินทางของนักศึกษา ส่งผลทำให้โรงเรียนมีคุณภาพและมาตรฐานใกล้เคียงกัน จึงทำให้สภาพในการฝึกประสบการณ์ของนักศึกษาไม่ต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรรณพ แสงแจ่ม (2548) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูภายหลังการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของนิสิตฝึกสอนมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า นิสิตฝึกสอนโรงเรียนในประเภทต่างกัณมีปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูโดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ ความชัดเจนของใบงานที่มีการระบุให้เห็นรายละเอียดในการปฏิบัติงาน ที่ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความเข้าใจที่ตรงกัน อีกทั้งคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามมีระบบการจัดสัมมนาทั้งในกลุ่มของผู้บริหาร ครูพี่เลี้ยงในสถานศึกษาที่เป็นหน่วยฝึกประสบการณ์ และการสัมมนาก่อนระหว่าง และหลังการออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพสำหรับนักศึกษา และอาจารย์นิเทศก์จากคณะครุศาสตร์ ได้จัดสัมมนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันรวมถึงการนำประเด็นที่เป็นปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ผ่านมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขทั้งในส่วนองวิธีการ แนวทางการนิเทศ การจัดอาจารย์ที่ปรึกษา การจัดทำคู่มือ ซึ่งคณะครุศาสตร์ได้แต่งตั้งคณะกรรมการชุดนี้เทศทั่วไป ในการดำเนินการเพื่อทำความเข้าใจ และตกลงร่วมกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูพี่เลี้ยงเกี่ยวกับกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในภาพรวม ทำให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้าใจในกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและร่วมกันทำให้เกิดการดำเนินการไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lampadan (2014) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดความวิตกกังวลและกลยุทธ์ในการเผชิญปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา ที่พบว่า การเข้าใจเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา จะช่วยให้ครูพี่เลี้ยง ผู้บริหารโรงเรียนและอาจารย์นิเทศเข้าใจ นักศึกษามากยิ่งขึ้น และหากมีการสื่อสารกันในเชิงบวกกับครูพี่เลี้ยงจะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกสอนมีความมั่นใจในตนเองเพิ่มมากขึ้น

2. ปัญหาและแนวทางส่งเสริมการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา (Internship) นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จากความคิดเห็นของผู้อำนวยการโรงเรียน หรือรอง

ผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการที่เป็นโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่า ปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง พบว่า ด้านที่นักศึกษามีปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นอันดับแรก คือ ด้านการวิเคราะห์ผลการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา อันดับที่สองมีสองด้าน คือ ด้านการวิจัยในชั้นเรียน และด้านปฏิบัติการสอน อันดับที่สามคือ ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร และอันดับที่สี่ คือ ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประเด็นเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผลการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา ด้านปฏิบัติการสอน และการวิจัยในชั้นเรียนเป็นด้านที่นักศึกษามีปัญหาอันดับต้น ๆ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากนักศึกษาเคยได้เรียนแนวคิด ทฤษฎีและหลักวิชาจากในห้องเรียนแต่เมื่อลงมือปฏิบัติจริง อาจยังไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเต็มที่ ไม่เคยมีประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติการในเรื่องดังกล่าว มาก่อนจากชุดวิชาการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครูระหว่างเรียน 1, 2 และ 3 จึงส่งผลทำให้เกิดปัญหาย่อยอันดับแรก สอดคล้องกับงานวิจัยของอรณพ แสงแจ่ม (2548) พบว่า ปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ภายหลังจากการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของนิสิตฝึกสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 3 ด้านคือ ด้านการสอนโดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ด้านบูรณาการการศึกษา และด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้รับการถ่ายทอดหลักวิชาและทฤษฎีด้านการสอนตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษามาเป็นอย่างดี แต่อาจเนื่องมาจากนิสิตยังขาดประสบการณ์จากการสอนจริงเมื่อมาสอนในชั้นเรียนจริงจึงขาดทักษะและไม่สามารถนำเอาหลักวิชาและทฤษฎีที่เรียนมาใช้อย่างเต็มที่ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของสวณีย์ เสริมสุข และสุขแก้ว คำสอน (2560) ที่ได้ทำการศึกษาความต้องการจำเป็นในการนิเทศตามการรับรู้ของนักศึกษา ชุดวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2 (Internship II) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พบว่า นักศึกษามีความต้องการจำเป็นในการได้รับข้อเสนอแนะ และคำชี้แนะจากอาจารย์นิเทศเกี่ยวกับการวิจัยชั้นเรียนมากที่สุด ซึ่งเห็นได้ว่า นักศึกษาต้องการได้รับคำแนะนำ และมีพี่เลี้ยงในการให้ความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

ผลการวิจัยพบแนวทางส่งเสริมการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา (Internship) นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามดังกล่าวเป็นแนวทางที่ได้มาจากสอบถามความคิดเห็นจากผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระ ผู้ประสานงาน/ครูพี่เลี้ยงในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร มีแนวทางในการส่งเสริม คือ ศึกษาจากตัวอย่างและศึกษาจากแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ การอบรมเชิงปฏิบัติ และการได้รับข้อเสนอแนะจากครูพี่เลี้ยง 2) ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีแนวทางในการส่งเสริม คือ สร้างความเข้าใจและวางแผนร่วมกันระหว่างนักศึกษากับครูพี่เลี้ยง และมีการนิเทศกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง รวมถึงมีการประชุมสะท้อนผลระหว่างนักศึกษากับครูพี่เลี้ยงหลังจากการจัดกิจกรรม 3) ด้านปฏิบัติการสอน มีแนวทางในการส่งเสริม คือ การให้ความรู้แก่นักศึกษาเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน เกี่ยวกับการวางตัว การวัดผลประเมินผล สื่อการสอน เทคนิคในการควบคุมชั้นเรียน รวมถึงการนิเทศ ติดตาม ให้ข้อเสนอแนะแก้ไขอย่างต่อเนื่อง 4) ด้านการวิเคราะห์ผลการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา มีแนวทางในการส่งเสริม คือ บันทึกหลังสอนเพื่อรวบรวมปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ให้ศึกษาจากตัวอย่างของครูพี่เลี้ยง และ 5) ด้านการวิจัยในชั้นเรียน มีแนวทางในการส่งเสริม คือ จัดหาพี่เลี้ยงใน

การให้คำปรึกษา รวมถึงอบรมเสริมความรู้ด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน เห็นได้ว่ามีแนวทางในการส่งเสริม คือ 1) ฝึกอบรมให้ความรู้เพิ่มเติมให้กับนักศึกษา ก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 2) จัดหาแหล่งการเรียนรู้ให้กับนักศึกษา 3) ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ระหว่างนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ครูพี่เลี้ยงหรือครูนิเทศก์ประจำโรงเรียน รวมถึงครูนิเทศก์จากคณะครุศาสตร์อย่างต่อเนื่อง แนวทางข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงความคาดหวังของสถานศึกษาที่มีต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในฐานะที่จะเป็นครูรุ่นใหม่ในอนาคต เช่น การนำวิทยาการใหม่ ๆ เกี่ยวกับการสอน การเลือกใช้หรือผลิตสื่อ วิธีการประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง รวมถึงให้มีการนิเทศ กำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นแนวทางที่ดีและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ด้านคุณลักษณะของนักศึกษา เพื่อให้เป็นครูที่ดีในอนาคต ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู 2) ด้านความรู้ มีความรู้ในเนื้อหาทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ รวมถึงความรอบรู้ในการทำงานและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น 3) ด้านเทคนิควิธี เน้นทักษะในการปฏิบัติงานการแก้ปัญหาและพัฒนางานให้ดี มีเทคนิคในการจัดการเรียนรู้อการแก้ปัญหาผู้เรียน (ฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์, 2558) และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม และยุริ ผลพันธุ์ (2559) ที่ได้เสนอแนวทางพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยสำหรับนักศึกษาครูไว้ว่า ให้จัดระบบพี่เลี้ยงและระบบการโค้ช (Coaching) โดยให้เรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย หรือครูต้นแบบด้านการวิจัย หรือฝึกอบรมระยะสั้น โดยให้ความรู้เกี่ยวกับมนทัศน์การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. จากผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีระดับการปฏิบัติงานในด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร ด้านปฏิบัติการสอน อยู่เป็นอันดับแรก ๆ แสดงว่าหลักสูตรการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีเนื้อหาที่ช่วยให้นักศึกษาสามารถจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวิเคราะห์หลักสูตร และด้านปฏิบัติการสอน ดังนั้นเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่นักศึกษาอย่างต่อเนื่อง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับวางแผนในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูควรศึกษาแนวทางการฝึกประสบการณ์ที่ผ่านมาเพื่อเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้กับนักศึกษาต่อไป

2. สำหรับด้านการวิจัยในชั้นเรียนที่มีระดับการปฏิบัติอยู่ในอันดับต่ำสุดนั้น ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับชุดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูควรจัดอบรมให้กับนักศึกษาอย่างเข้มข้นในด้านการวิจัยในชั้นเรียน หรือบรรจุหัวข้อวิจัยในชั้นเรียน ในชุดวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 (Internship I) โดยกำหนดให้ฝึกกำหนดปัญหาวิจัยจากบันทึกหลังสอนในแผนการจัดการเรียนการสอน นำสู่การฝึกเขียนเค้าโครงการวิจัยในชั้นเรียน

3. แนวทางส่งเสริมการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา (Internship) นักศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พบว่าแนวทางดังกล่าวช่วยส่งเสริมให้เกิดคุณภาพในการผลิตนักศึกษาครู

ในด้านคุณลักษณะ ด้านความรู้ และด้านเทคนิควิธี ดังนั้นแนวทางดังกล่าวน่าจะก่อให้เกิดประโยชน์เชิงนโยบายกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับวางแผนในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการศึกษาเกี่ยวสาเหตุ และแนวทางการส่งเสริมเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษาควรนำแนวทางที่ได้จากผลการวิจัยไปทำวิจัยเชิงทดลองกับโรงเรียนที่เป็นเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาอันจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะครุศาสตร์ในภาพรวมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ภุชณีนี คงสวัสดิ์. (2551). *ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*. สุราษฎร์ธานี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ไชยยศ ไพทยศิริธรรม และยุวรี ผลพันธ์. (2559). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยสำหรับนักศึกษาครู: การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal*, 9(2), 230-246.
- ฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์. (2558). *คู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ชุติวิชา "การฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา (Internship)"*. พิษณุโลก: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- วชิรา เครือคำอ้าย. (2553). การพัฒนารูปแบบการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อพัฒนาสมรรถภาพ การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดของนักเรียนประถมศึกษา. *Veridian E – Journal มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 3(1), 139-158.
- สวณีย์ เสริมสุข และสุขแก้ว คำสอน. (2560). การศึกษาความต้องการจำเป็นในการนิเทศตามการรับรู้ของนักศึกษา ชุติวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2 (Internship II) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. *Veridian E – Journal มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 10(3), 1328-1349.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2547). *คู่มือการดำเนินงานตามโครงการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 5 ปี)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- หทัยทิพย์ สีส่วน และอวยพร เรืองตระกูล. (2557). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างคุณภาพของกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพกับความยึดมั่นผูกพันในการทำงานของนิสิตครูโดยมีความเชื่อในความสามารถของตนเป็นตัวแปรส่งผ่าน. *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย*, 9(2), 335-349.

- อรณพ แสงแจ่ม. (2548). ปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูภายหลังการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของนิสิตฝึกสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- เอกภูมิ จันทรวงศ์, ชาตรี ฝ่ายคำตา และวรรณทิพา รอดแรงคำ. (2555). การศึกษาสภาพการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู หลักสูตรการผลิตครู 5 ปี: รายวิชาการสังเกตและฝึกปฏิบัติงานครู. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 31(2), 150-165.
- Brimfield, R., & Leonard, R. (1983). The student teaching experience: A time to consolidate one's perceptions. *College Student Journal*, 17, 401–406.
- Guyton, E., & McIntyre, D. J. (1990). Student teaching and school experiences. In W. R. Houston (Ed.), *Handbook of research on teacher education*. New York: Macmillan.
- He, Y. (2010). Strength-based mentoring in pre-service teacher education: A literature review. *Mentoring & Tutoring: Partnership in Learning*, 17(3), 263–275.
- Lampadan, N. (2014). Understanding the Causes of Anxiety and Coping Strategies of Studentteachers during Their Internship: A Phenomenological Study, 10(2), 34. Retrieved from [http://www.academia.edu/11333929/Understanding the Causes of Anxiety and Coping Strategies of Student teachers during Their Internship A Phenomenological Study](http://www.academia.edu/11333929/Understanding_the_Causes_of_Anxiety_and_Coping_Strategies_of_Student_teachers_during_Their_Internship_A_Phenomenological_Study).
- Ozek, Y. (2009). Overseas teaching experience: student teachers' perspectives of teaching practicum. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 1, 2541–2545.
- Schwille, S. (2008). The professional practice of mentoring. *American Journal of Education*, 115, 139–167.
- Taro, Y. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.